

KRONIKA

Česká kolonie HONČÁRKA, 5 km jižně od Lucka

/Vzpomínky Miroslava Nováka ze dne 7.12.1992, nar.18.6.1921 na usedlosti Hončarka a reemigrujícího v roce 1947 do Čech, Litoměřic, ul.A.Muchy 422/4/

1/ Miroslav N o v á k

2/ 16. srpna 1921, v Hončárce, okr. Luck

3/ Hončárka, gmina Polonka, okr. Luck

4/ Zemědělec - ovocnář, 10,9 ha

5/ Voják z povolání 1945 až 1976

6/ Litoměřice, Alfonze Muchy 422 / 4

7/ Kolonie Hončárka vznikla v letech 1863 přistěhováním a založením první usedlosti Kremzrů. Název kolonie se odvozoval od zaniklého hrnčířství. Druhou z nejstarších obyvatel kolonie byla rodina Srbeckých. Největší počet přistěhovaných, nebo nově založených rodin bylo po 1.světové válce a v době Polska. Nejbližší české vesnice vzdálená 4 km byla Český Boratín, dále Miluše /8 km/.

8/ Kolonie Hončárka byla rozmístěna podél křižovatky silnic Luck - Lvov a Luck - Boreml. Byla složena z 10 zemědělských usedlosti a 1 zemědělsko-ovocnářské usedlosti.

9/ Celkem v kolonii bydlelo 6 českých rodin, 1 rodina smíšené rusko-česká, 2 rodiny polské a 2 rodiny ukrajinské. Ukrajinské rodiny bydlely mimo silniční zástavbu .

Zástavba podél silnice Luck - Boreml

Alexandr Kremzr

- 6 osob. Jde o původně německou rodinu /dědeček,babička/, počestěnou, které se plně hlásila a podporovala českou menšinu na Volyni. Děti absolvovaly českou 7 třídní školu v Lucku. Rodina Kremzrů emigrovala v roce 1940 na západ. Důvodem emigrace byla obava z hrozeb příslušníků loupeživé bandy, která po 1. světové válce rodinu přepadla. Výsledkem střetu rodiny z bandou bylo zastřelení pana Kremzra staršího (dědečka). Jednoho nahodilého návštěvníka a rodinou pak ubití vůdce bandy. Obnovení pohrůžek v době, kdy docházelo na Volyni k masovým vraždám obyvatelstva a zvýšené činnosti loupeživých skupin, bylo hlavní příčinou odjezdu této zvláště oblíbené rodiny mezi Čechy i Ukrajinci.

Samuel Novák

- 6 osob. Samuel Novák, rodák z Vanovic u Setovic na Moravě se přistěhoval na Volyň v 1905 roce.

Antonín Pospíšil

- 3 osoby

Jaroslav Hajný

- 4 osoby. Jaroslav Hajný raněn střepinou granátu v době bojů o oblast kolonie a okolí. Zemřel na následky zranění v roce 1944.

Alexandr Srbecký

- 4 osoby

Zástavba podél silnice Luck - Lvov**Vladimír Svora**

- 5 osob

Alexandra Schlarmanová

- 2 osoby. Plně počestělá ruská rodina. Dcera Marie ukončila českou 7 třídní školu v Lucku. V rodině se konverzovalo ze strany dcery česky a ze strany matky rusky. Tato rodina prožívala velmi složité údobí v době působení banderovců. Zůstala na Volyni a později dcera Marie byla zavražděná neznámými pachateli.

Celkem v kolonii Hončárce žilo 30 osob české národnosti.

Z toho

- 15 osob mužského pohlaví
- 14 osob ženského pohlaví
- 1 osoba ženského pohlaví ve smíšené rodině

Z toho 10 nezletilých dětí a 7 přestárlých lidí.

10/ Plánek kolonie Hončárka , viz. příloha

11/ V kolonii Hončarka bydlelo 6 českých rodin, 1 rodina rusko-česká, 2 rodiny polské a 2 rodiny ukrajinské. Kolonie byla česká, ostatní národnosti tvořily součást českého sídliště .

12/ Ovocnářství a ovocné školky Samuela Nováka

13/ Nebyl

14/ Česká 7. třídní škola byla v Lucku. Do této školy chodily české děti z kolonie.

15/ Žádný spolek v kolonii nebyl založen. Veškerá kulturní činnost směřovala do města Lucka.

16/ Žádné veřejné stavby v kolonii nebyly.

17/ V kolonii české divadlo nebylo založeno, česká mládež tvořila aktivní část dobrovolného českého divadelního spolku při ČMŠ v Lucku.

19/ V kolonii byl českými rodinami odebírán "Hlas Volyně". Z ČSR Hvězda, Zpravodaj a další. V probíhajících bojích o město Luck, zvláště na jaře 1944 většina usedlosti byla zničena a vyhořela. Žádné české tiskoviny se nezachovaly.

20/ Nebyl

21/ Nebyli

22/ Nebyl

23/ Obilí, ovoce. Výkup byl v rukou židovských obchodníků.

24/ Nebyl

25/ Není známo

26/ Probíhaly boje mezi ruskými a Rakousko -uherskými vojsky o město Luck. Občané kolonie Hončarka /v té době tam žijící/ byly vysídleny do týlu rakouských vojsk.

27/ Česká matice školská (ČMŠ) měla své ústředí v Lucku. Češi z kolonie Hončarka úzce spolupracovali s ČMŠ a to nejen podporou její činnosti a častým stykem s vedením, ale hmotně různými sbírkami při slavnostních příležitostech. Hlavní podpora byla uskutečňována aktivní účastí české mládeže kolonie v divadelním kroužku, estrádách, besídkách a jiných kulturních vystoupeních. Výtěžek z této kulturní činnosti byl součástí příjmu ČMŠ v Lucku.

28/ Obyvatelé všech národností kolonie měly negativní postoj ke kolektivizaci. Také kolchoz tam nebyl založen a příslušníci kolonie nebyli členy kolchozu v nejbližších kolektivních hospodářstvích. Protože šlo o malá a střední hospodářství, nikdo nebyl označen jako kulak a tím nebyl deportován na Sibiř.

Tragický osud v tomto směru měli polští kolonisté. V roce 1940 byly rodiny polských kolonistů z celé oblasti vyvezeny na Sibiř. Jejich další osud není znám.

29/ Nebyl nikdo deportován. Zatčena a souzena byla pouze Marie Schlarmanová . V roce 1944 po přesunu fronty směrem na západ, si banderovci zřídili úkryt v domě těchto dvou žen. Pod pohružkou smrti musely se o ně starat. Úkryt byl zřízen v obytném domě pod podlahou. Po prozrazení v roce 1946 a prohlášení banderovců, že oběma ženám nevěřili a byli rozhodnutí je zastřelit, nakonec jím tato výpověď zachránila v tomto případě život. Přesto jejich další život byl těžce poznamenán. Marie mohla vykonávat jen pomocné práce u zedníků a syn musel se přihlásit na práce v celinách na Sibiři. Se synem se již nikdy nesešla, později byla zavražděna.

30/ Z dospělých mužů v té době žijících v kolonii, bojovali za osvobození Československa 4. Jeden byl příslušník sovětské armády /nastoupil základní službu/, později deportovaný na Sibiř. Přes opětované žádosti nebyl uvolněn do tvořícího se l.československého praporu. Zranění byli 2, z toho Jeden 2x . Povaha zranění 1 x středně těžká a 3 x lehčí.

31/ Nebyly. Kolonie byla zničena probíhajícími boji a již se nikdy nevzpamatovala.

32/ Nebydleli

33/ V této části Volyně se organizace Blaníku neprojevila.

34/ V okolních ukrajinských obcích bylo silné banderovské hnutí. Banderovci útočili na polské rodiny. Tyto se krátce po prvních srážkách vystěhovaly do blízkého předměstí Lucka na Hnidavu.

Přesto svému osudu neušly. V roce 1943 došlo k přepadu tohoto předměstí silnými banderovskými oddíly. Při tomto přepadu v blízkosti německé policie, gestapa a armády byla vyvražděna většina polských rodin .

V koloniích Hončarka docházelo, k honbám a přestřelkám banderovců s Poláky, kteří jezdili z města na své usedlosti.

Docházelo k různým příhodám. Například banderovec, který v polském jazyce požádal rodinu o svezení z Lucka směrem k Hončárce, najednou vytáhl pistoli a nutil jedoucího muže a chlapce, aby odejeli do blízkého lesíka. Došlo k útěku jmenovaných a následující střelbě . Byl to lékař se synem ukrajinské národnosti, který byl současně tajným

ošetřovatelem banderovců. Postřelený lékař a jeho syn se skryli do sklepa u rodiny Hajných. Lékař krátce zemřel na následky zranění. Později celá rodina, která žila v Lucku byla banderovci převezena na neznámé místo. Přestřelky Poláků s banderovci byly velmi časté.

V kolonii Hončárka, banderovci nenapadali české rodiny. Naopak varovali je, většinou v noci před nájezdy Němců a Maďarů. Tento postoj banderovců k Čechům byl ovlivněn dobrým, sousedským soužitím s místními a okolními Ukrajinci a tak jak dospělých, tak i mládeže.

35/ V kolonii se ukrývala jedna židovská dívka na chatě pana Prokupka, Čecha žijícího na Hnidavě. Tato dívka byla místními občany podporována potravinami a nápoji. Později při zahájení masového vraždění v blízkém lese byla panem Prokúpkem odvezena na bezpečnější místo.

36/ Kolonie Hončárka byla v probíhajících bojích totálně zničena a většina usedlosti do základu spálená. Tím se nezachovaly žádné památky na to české sídliště. Po roce 1947 byla kolonie jako celek zrušena.

37/ Veškerá kulturní činnost Čechů žijících v kolonii Hončárka směřovala do kulturního střediska při ČMŠ v Lucku. Samostatné akce nebyly pořádány. Pouze jsou známá svatební veselí /Srbecký/ při kterých se střílelo z loveckých zbraní. Svadby byly pořádány většinou za účasti velkého počtu hostů, 2 a někdy i více dní. Udržovaly se tradice známé z Čech, jako přenášení nevěsty přes práh, unášení nevěsty a její výkupné a pod.

38/ Nežije. V poslední době se přistěhovaly 2 rodiny volyňských Čechů z Černobylské oblasti do města Litoměřice •

39/ Vzhledem k rozloze kolonie, malých počtech krajanů, nebyly žádné poutě a jiné slavnosti v sídlišti pořádány. Mládež se zúčastňovala kulturních akcí v Lucku a okolních českých vesnicích.

40/ Události s pozdější doby.

Kolonie Hončárka se stala známou nejenom v dřívějších dobách /před osídlením Čechy/ výrobou hrnčářských výrobků, ale hlavně z let 1941 - 1944. Její poloha a rozložené usedlosti na vyvýšenině s dobrým výhledem na předměstí Hnidava a jižní okraje města Lucka, měla tragický důsledek a způsobila i zánik tohoto sídliště. Byly to boje v 1. světové válce, ale hlavně boje ve 2. světové válce mezi sovětskými a německými vojsky. Byl to především rok 1944 - jaro.

Kolonie je také známá nedalekými masovými hroby téměř 20.000 civilní osob, které byly zastřeleny v masových hrobech německými zvláštními jednotkami gestapa. tato událost roku 1943 nikdy nevyumizí z pamětí svědků, občanů kolonie Hončárka .

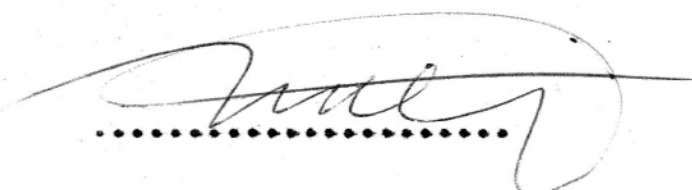
Koncem srpna 1943 přijelo do kolonie několik desítek nákladních aut naložených muži. Jak se ukázalo, bylo to pracovní komando, které hloubilo v blízkém lesíku, na mýtině z jižní strany rozsáhlé rovny. Byly to výkopy určené pro masové hroby. 2 z nich byly 100 m dlouhé, asi 8 m široké a 3 - 4 m hluboké s přední sešikmenou rampou. Další výkopy byly asi 50 m dlouhé a se stejnou šířkou a hloubkou. Tyto práce vykonávalo asi 250 mužů ve dne i v noci, bez nejmenší přestávky. Kdo již nemohl pracovat byl na místě zastřelen. Po splnění úkolů byli všichni druhého dne zastřeleni.

Druhého dne místní obyvatelé poznali pro koho jsou tyto výkopy připraveny. Začaly najíždět nákladní automobily plně obsazené civilními lidmi a to muži, ženami i dětmi. Nešťastníci se museli vysvléci do naha a postupně v koloně v řadách po 6-ti postupovat po rampě dále rovem, kde byli střílení do týla. Popravy pokračovaly i v noci za světel stojících automobilů. První den bylo takto zastřeleno asi 9.000 osob. Druhého dne a dalších popravy pokračovaly. Prvními oběti byli židé z Lucka a okolí, později i příslušníci jiných národností. Nejblížeším svědkem byla ukrajinská rodina, kde výkopy začínaly asi 20 m od oken obytného domu.

Rok 1943 byl znám i masovým vyvražďováním ukrajinských obyvatel trestními výpravami policejních německých a polských jednotek. Hořely a postupně byly spáleny všechny okolní vesnice a samoty. Masové vyhlazování bylo organizováno tak, že první nejpočetnější jednotky v noci obklíčily obce a samoty určené k likvidaci, druhý postupně střílel vše živé, třetí vybavený nákladními auty bral vše co se dalo zužitkovat a potom následovalo pálení a postupné stahování rojnic k vesnicí. Ti obyvatelé, kteří se schovali do obilovin byli potom zastřeleni při této závěrečné akci.

Jaro roku 1944 bylo tragické i pro kolonii Hončarka. V bojích sovětských a německých vojsk, které probíhaly delší dobu byla nakonec tato česká kolonie zničena. Sídliště bylo rozryto zákopy, které byly kopány jednou směrem na východ, podruhé směrem na západ. Mrtví z obou stran byli pohřbívání většinou přímo v zákopech. Kolonie přecházela několikrát do rukou jedné nebo druhé bojující vojsko. Nakonec z některých usedlostí zbyly jen komíny, ostatní byly dělostřeleckou palbou nebo přímými boji silně narušeny. Například jen na dvorku Samuela Nováka a jeho usedlosti bylo napočítáno více jako 60 nálevek po výbuchu dělostřeleckých granátů a min.

To byla česká kolonie Hončarka a její historie.

A handwritten signature in black ink, written in a cursive style. The signature is positioned above a horizontal dotted line.

Volynští češi v míru a ve válce

H O N Č Á R K A — česká osada u Lucka na Volyni

/Vzpomínky Miroslava Nováka ze dne 7.12.1992, nar.18.6.1921 na usedlosti Hončarka a reemigrujícího v roce 1947 do Čech, Litoměřic, ul.A.Muchy 422/4 a také paní Míla Smetanová, bytem Encovany 87, okres Litoměřice, narozené na Hončarce/

Hončarka málo známá Česká osada 5 km jižně od města Lucka byla umístěná na vidlici silnic Luck- Lvov a Luck - Boreml na vyvýšenině odkud byl velmi hezký pohled na téměř celé město Luck. Tato její rozloha se stala později i jejím tragickým osudem.

Dominantou v osadě byla hliněná pevnost tak zvaný "FORT", který byl umístěn na jižním svahu vyvýšeniny a skýtal široký pohled na rovinu s ukrajinskými obcemi a polskými samotami. Nedílnou součástí panorama osady byl i lesík vzdálený asi 500m od českých usedlostí rozmístěných podél silnice Luck - Boreml. I tento lesík typický v míru zpěvem stovek slavíků se stal později tragickým osudem téměř 20.000 lidí.

Osadu tvořilo 6 českých rodin , 1 rodina česko-ruská, 2 polské rodiny a na samotách v areálu osady bydlely 2 ukrajinské rodiny. Kladným vlivem českých rodin osada byla po celou dobu oázou vzájemného sousedského porozumění a pomoci bez ohledu na národnost. Toto soužití šlo tak daleko, že i v nejsložitějších obdobích banderovské skupiny se snažily o ochranu českých rodin.

O životě a osudu každé české rodiny by bylo možné napsat román. Jen krátce o některých rodinách žijících v osadě Hončarka.

Velmi oblíbená mezi Čechy, Poláky i Ukrajinci rodina KREMZRU byla poznamenána obdobím již po 1.světové válce přepadením loupeživou bandou. Skupina několika ozbrojených mužů jednoho večera vpadla do jejich domu a vyzvala přítomnou rodinu sedící v kuchyni - ruce vzhůru s úmyslem je vyloupit. Dědeček našeho oblíbeného souseda Alexandra Kremra, který seděl nejbliže ke dveřím, skočil po vůdci bandy a srazil ho k zemi. Výstřely ostatních členů bandy byl zabit náhodný návštěvník rodiny, který seděl za stolem. Vůdce bandy se v zápolení na zemi podařilo stočit zbraň směrem vzhůru a výstřelem smrtelně zranit starého pána Kremzra. V další srážce s mužskými členy rodiny byl vůdce bandy zabit a banda rozehnána. Po obnovení výhrůžek rodině Kremzrů neznámými osobami /je předpoklad, že šlo o členy stejné bandy/ rodina emigrovala v roce 1940 na západ.

Nebo Česko - ruská rodina SCHLARMANOVA. Rodinu tvořily dvě ženy. Paní Schlarmanová, bývalá ruská carská šlechtična a její krásná dcera Marie, spolužačka v české škole v Lucku. Tato rodina prožívala velmi složité údobí, kdy skupina banderovců si v jejich domě pod podlahou vybudovala úkryt. Ženy pod pohrůžkou smrti se musely o

ně starat. Zvláště těžké období nastalo v roce 1944, po osvobození oblasti Sovětskou armádou a pronásledování banderovců sovětskými bezpečnostními orgány. Nakonec úkryt byl prozrazen, Marie s matkou zatčeny a před smrtí je zachránila jen ta skutečnost, že velitel banderovské setiny prohlásil, že oběma ženám nevěřili a měli v plánu je zastřelit.

I delší osud Marie byl přesto tragický. Syn musel nastoupit na práci v sibiřských celinách / později se Marie vdala & měla syna/ a již nikdy se s ním nesetkala. Marie byla zavražděna v pozdějších letech neznámým pachatelem v ukrajinské obci, kde po zničení české osady Hončarka žila. Denně docházel 12 km do práce v Lucku.

Rodina Jaroslava HAJNĚHO. Jaroslav, výborný soused, stále veselý člověk, který byl vždy připraven pomoci nejenom svým Českým sousedům, ale i Ukrajincům z vedlejší obce Polonka . V bojích 2.světové války o obec Hončarka byl zraněn střepinou letecké střely a zemřel na otravu krve.

Rodina NOVÁKOVA, rodáka z Vanovic na Hané z Moravy. Kde všichni bojeschopní muži členové byli na frontě a rodina /otec, matka a dcera/ byla donucena hitlerovci, společně s dalšími osobami vykopat si na hřbitově vzdálené ukrajinské obce hrob, kde měli být zastřelení. Těsně před popravou je zachránil obnovený útok sovětské pěchoty v blízkém okolí.

Tragický osud měly i další české, polské, ale i ukrajinské rodiny této malé české osady Hončarka.

Do doby vypuknutí 2.světové války žila česká mládež této osady činným kulturním životem spojeným především s Českou maticí školskou v Lucku. Byla to především aktivní účast v divadelním kroužku, akademiích a různých jiných kulturních vystoupeních. Nedílnou součástí byly plesy a zábavy v sále české školy v Lucku. Také výlety do již zmíněného lesíka ve společnosti polské a ukrajinské mládeže byl jedním z druhu zábav české mládeže osady. Nedílnou součástí růstu této české mládeže bylo čtení knih českých spisovatelů z knihoven české školy v Lucku a blízkých českých obcí jako například Český Boratín a dalších.

Život jako i v jiných obcích, městech a osadách se změnil po vypuknutí Polsko - německé války a Sovětsko - německé války. Průběh těchto válek s postupným obsazením oblasti Volyně je znám a nikdy nevyumizí z paměti jejich obyvatel. Po obsazení Volyně hitlerovskými vojsky jejich postupem do hloubky Sovětského svazu, nastala doba útlaku, vraždění a požárů. Polské rodiny se uchýlily do Lucka a předměstí Hnidava. I tam byly jedné noci vyvražděny.

V Hončarce docházelo k honbám a přestřelkám banderovců s Poláky, kteří jezdili z města na své usedlosti. Docházelo k různým kuriózním tragickým příhodám. Například

banderovec, který v polském jazyce požádal rodinu o svezení z Lucka. V Hončárce najednou vytáhl pistoli a nutil jedoucího muže a malého syna, aby otočili potah směrem do známého lesíka, kde je chtěl zastřelit. Došlo k jejich útěku a následující střelbě. Byl to lékař se synem ukrajinské národnosti, který byl současně tajným ošetřovatelem banderovců. Postřelený lékař a jeho syn se ukryli do sklepa rodiny Hajných. Lékař krátce na to zemřel na následky zranění. Později celá rodina, která bydlela v Lucku byla převezena na neznámé místo.

Osada Hončarka je známá nedalekými masovými hroby téměř 20.000 osob, která byly zastřeleny německými zvláštními jednotkami gestapa, tato událost v roce 1943 nikdy nevyumizí z pamětí svědků, občanů této malé české osady.

Koncem srpna 1943 přijelo do osady několik desítek nákladních automobilů naložených muži a střežených německou stráží. Jak se ukázalo, bylo to pracovní komando, které hloubilo v blízkém lesíku, na mýtině z jižní strany rozsáhlé rovny. Byly to výkopy určené pro masové hroby. 2 z nich byly 100 m dlouhé, asi 8 m široké a 3-4 m hluboké s přední sešikmenou rampou. Další výkopy byly asi 50 m dlouhé a se stejnou šířkou a hloubkou. Tyto práce vykonávalo asi 250 mužů ve dne i v noci, bez nejmenší přestávky. Kdo již nemohl pracovat byl na místě zastřelen. Po splnění úkolů byly všichni druhého dne zastřeleni.

Druhého dne místní obyvatele poznali pro koho jsou výkopy připraveny. Začaly najíždět nákladní automobily plně obsazené civilními lidmi a to muži, ženami a dětmi. Nešťastníci se museli vysvléci do naha a postupně v řadách po 6-ti postupovat po rampě a dále rovem, kde byli střílení do týla. Popravy pokračovaly i v noci za světel stojících automobilů. První den bylo takto zastřeleno asi 9.000 osob. Druhého dne a v dalších dnech popravy pokračovaly. Prvními oběťmi byli židé z Lucka a okolí, později i příslušníci jiných národností. Nejbližším svědkem byla ukrajinská rodina u kterých výkopy začínaly asi 20 m od domu.

Jaro 1944 bylo tragické i pro osadu Hončarka. Osada svoji polohou se stala cílem bojících vojsk vedených směrem na Luck. Zvláště boje v únoru a začátkem března 1944 byly pro osadu tragické. Sídliště bylo rozryto zákopy, které byly kopány jednou směrem na východ, podruhé směrem na západ. Mrtví obou stran byli pohřbívání přímo v zákopech.

V průběh těchto bojů osada několikrát byla dobyta sovětskými nebo německými vojsky. Nakonec se osada stala mezi frontovým pásmem. Nakonec z některých usedlostí zbyly jen komíny, ostatní byly dělostřeleckou palbou nebo přímými boji silně narušeny. Například jen na dvorku Samuela Nováka a jeho usedlosti bylo více jak 60 nálevek po výbuchu dělostřeleckých granátů a min. Celá usedlost byla totálně zničena a spálená. To byl osud české, dnes již zaniklé osady Hončarka. To byl i osud tam žijících českých rodin.

**Duchovní správce pravoslavné farnosti ve vsi Velkých Dorogostajích
Dubenského okresu.**

Č.: -7

Pošta a obec: Mlynov na Volyni, dne 7. ledna 1928

Kolková známka za 1,- Kč

L.s. Okresní úřad v Boskovicích.

ZÁPIS O NAROZENÍ

Já níže podepsaný kněz Petr Tarnavský, duchovní správce pravoslavné farnosti ve vsi Velkých Dorogostajích, obec Mlynov dubenského okresu, vyslychal jsem dnešního data dva svědky, občany vsi Velkých Dorogostají Josefa Srbeckého a Václava Srbeckého, ve věci zjištění data narození občanky kolonie Hončarky luckého okresu,

EMILIE NOVÁKOVÉ rozené Herodesové, z důvodu postrádaní matričních knih vyvezených v době války do Ruska, při čemž svědkové Josef Srbecký a Václav Srbecký jednohlasně potvrdili, že se **EMILIE NOVÁKOVÁ** narodila v měsíci září 1887 (roku tisícího osmistého osmdesátého sedmého) z rodičů - manželů JANA HERODESA a BARBORY a byla pokřtěna podle obřadu pravoslavné církve ve vsi Velkých Dorogostajích.

Tento akt byl svědkům přečten a nimi podepsán.

Josef Srbecký v.r.

Václav Srbecký v.r.

Platí pro předložení administračním úřadům.

Kněz Petr Tarnavský v.r.

Kolková známka za 3 zloté

L.s.: Okresní úřad v Boskovicích.

JULIUS VOKRÁČKA V Žatci 31.července 1948.

stálý přísečný tlumočník

Kolek za Kčs 20,-

L.S. Julius Vokráčka v. r.

Česká osada Hončarka & Banderovci

/Vzpomínky Miroslava Nováka ze dne 7.12.1992, nar.18.6.1921 na usedlosti Hončarka a reemigrujícího v roce 1947 do Čech, Litoměřic, ul.A.Muchy 422/4/

Přežití volyňských Čechů v letech 1942-1944, v době vzájemného vyvražďování Ukrajinců s Poláky, genocidy hitlerovské administrativy vůči židům, Ukrajincům, Polákům ale z části i Čechům mé své historické kořeny.

Charakteristika ukrajinského národa a povaha Ukrajinců byla po generace vychytávaná k averzi vůči Polákům, Rusům a židům. Byla to také nešťastná poloha oblastí osídlených Ukrajinci mezi šlechtickým Polskem a carským Ruskem. Zvláště 17. a 18. století bylo známo výboji polských šlechtických magnátů a tím i Polska směrem na východ. Vždyť v těchto letech východní hranice Polska vedly daleko za Dněprem dosahovaly Černého moře. Stejně výbojně si vedlo carské Rusko.

Původní osídlenci těchto oblastí, Ukrajinci, byli postavení na okraj společnosti a tak také bylo s nimi jednáno. I v dalších letech přístup ke vzdělání Ukrajinců nebyl téměř žádný nebo jen velmi malý.

Tyto oblasti byly vlastně sudem střelného prachu a stačilo, aby se našel ten, který hodil ať již z jakéhokoliv záměru jiskru a vznikly řeže, požáry a výbuchy nekontrolovatelného řádění a hněvu původního obyvatelstva. Například takovou jiskrou byl Bohdan Chmelnickij a řada dalších atamanů a vůdců. V letech trvání Polska po 1. světové válce a hlavně před a v průběhu 2. světové války touto jiskrou byl Štěpán Bandera o lidé kolem něho.

Heslo očistit Ukrajinu od cizinců bylo touhou každého Ukrajince. Kdo byl považován za cizince. Byli to především Poláci, Rusové, Němci a židé.

Jak to bylo s námi volyňskými Čechy? Kdyby nás banderovci a jejich vůdci považovali za nepřijatelné cizince, většina z nás by byla vyvražděna stejně jak se to stalo Polákům a židům. Představitelé ruského národa tvořili především partyzáni, operující na Polesí a v jiných oblastech. Vztah k nim ze strany místního obyvatelstva byl nepřátelský ale jejich likvidace nebyla v silách UPA /Ukrajinská povstalecká armáda/. Němečtí kolonisté se vystěhovali ještě před vypuknutím sovětsko - německé války a tak také unikli genocidě ze strany UPA.

Proč byl k volyňským Čechům jiný přístup než-li k národnostem, které žili ve stejné oblasti?

Dobrý základ těchto vztahů položili naši předkové. Byli to vlastně chudí lidé, většinou chalupníci, bezzemci a drobní rolníci. Byli to však výborní řemeslníci a lidé znalí pokrokových způsobů hospodaření. Daleko v těchto směrech převyšovali místní obyvatelstvo.

Přesto je přijali s nedůvěrou. Chování našich předků, sousedská pomoc a hlavně výsledky jejich hospodaření nakonec bariery nedůvěry prolomily, Češi a Ukrajinci žili v těchto dobách v dobrých sousedských a národnostních vztazích. Samozřejmě jako všude se výjimky i v těchto vztazích našly, byly však ojedinělé.

Vývoj však šel dál. Volyňští Češi svojí pracovitostí, umem, vzděláním byli nejenom příkladem pro místní obyvatelstvo ale začali se odlišovat výstavností obcí, osad a svým kulturním životem.

Tam, kde se vytvořily čistě české velké obce a sídliště, postupně vztahy dobrých sousedských pospolitostí byly narušovány. Zvláště česká mládež těchto velkých regionů pohlížela na ukrajinskou mládež jako na nižší stupeň lidí. Projevilo se to tím, že ukrajinská mládež většinou neměla přístup na taneční zábavy, plesy a jiné kulturní akce v českých obcích a nakonec i chování některých skupin naší mládeže nebyla pro ukrajinskou mládež přijatelná.

Některá české obce a mládež se více přátelila s polskými osadníky a Poláky vůbec a tím se vztahy dále negativně prohlubovaly. Nebyly to vztahy nepřátelské, spíše postupně se prohlubující odcizení.

Jiná situace vznikala a byla u českých rodin žijících v ukrajinských obcích a malých českých osadách rozmístěných mezi ukrajinskými obcemi a samotami. Tam byl vztah obou národností jiný. Česká mládež se zúčastňovala kulturních akcí a tanečních zábav společně s ukrajinskou mládeží. Vytvářely se pevné a kamarádské vztahy, které přetrvaly až do doby činnosti UPA - banderovců. Jen tam, ať již došlo z jakýkoliv příčin k poškození Ukrajince jednotlivým Čechem, byla situace řešena později drasticky nejenom pro něj, ale i pro celou rodinu. Byly to však jen výjimečné případy.

A tím se vlastně dostáváme k osudu malé české osady Hončarka, 5 km jižně okresního města Lucka.

Proč v nejtěžších dobách, kdy hořely polské obce, ale i ukrajinské obce a samoty, byla tato malá osada relativně klidným místem? Relativně klidným proto, že nedocházelo ke stejnému postihu českých rodin. Nakonec svému osudu přesto nešla. V těžkých bojích o město Lucka osada byla zničena a většina usedlostí byla totálně spálena.

Vztah Čechů žijících v osadě Hončarka byl k místnímu ukrajinskému obyvatelstvu obce Polonka a jiných obcí a samot velmi dobrý. Projevovalo se to v pomoci blízkým ukrajinským rodinám zemědělskými stroji, obilovinami, moukou a jinými produkty potravin. Zvláště v tomto směru vynikly rodiny p. Kremzra, p. Hajného, p. Pospíšila, p. Nováka, ale i jiných. Byla to také pomoc při zakládání ovocných sadů v širokém okolí mnoha ukrajinských obcí. Byly to však především vztahy vzájemného respektování, a u mládeže kamarádské vztahy.

I když česká mládež svoji kulturní činnosti směřovala do okresního města Lucka / divadelní kroužek, české škola, besídky a jiná kulturní vystoupení/, stejně tak udržovala blízké vztahy s ukrajinskou mládeží. Byla to účast nejenom na kulturním dění, zábavách, ale i společných večerech českých a ukrajinských chlapců a dívek při ohníčku, zpívání ukrajinských zádumčivých písní a podobně. Také pořádání výletů do blízkého okolí bylo zajímavé a utužovalo přátelství obou národností.

Při těchto setkáních česká mládež poznávala co Ukrajince tíží, poznávali jejich touhu po svobodné Ukrajině, jejich averzi vůči cizincům vycházející z neblahých historických zkušeností. Naopak ukrajinská mládež poznávala nás Čechy. Naší lásku a touhu po staré vlasti a naše neblahé historické zkušenosti s Němci.

Bylo zajímavé, že tito mladí ukrajinští lidé vyslovovali požadavky, abychom nikam neodcházeli, že nás Čechy považují za své přátele. Dokazovali to především tím, že Československo je státem, který umožnil Ukrajincům vzdělání a že řada jejich vedoucích má tyto školy.

Je pravdou, že k uzavírání sňatku mezi mladými lidmi obou národností docházelo jen výjimečně. V oblasti Hončarky je znám jen jeden případ, kdy česká dívka si vzala Ukrajince.

Přišla doba let 1942-1944, nejtěžší období i pro naši českou menšinu na Volyni. Byla to doba nejenom lidského utrpení, ale i požárů ve dne v noci a ničení všech vytvořených hodnot.

Česká osada Hončarka zůstala zatím ušetřena. Jaké bylo naše překvapení, když ozbrojeným oddílům UPA, které operovaly v naší oblasti veleli naši dávní přátelé a kamarádi z mládí. Velitel nejbližší setniny /sotni/ byl ten s kterým jsme sedávali u ohňů a bavili se u tanečních zábav. Byli to také oni, kteří přesvědčovali české rodiny, aby se nikam nestěhovali a zůstali žít dále na Ukrajině, které jak pevně věřili bude svobodná.

Také v nejtěžších dobách, kdy začalo systematické ničení ukrajinských obcí hitlerovskými kárnými oddíly, ukrajinské rodiny a jednotlivci se ukrývali u Čechů na

Hončárce. Při ničení obce Polonka /nejbližší obec sousedící s Hončárkou/ celé skupiny a ukrajinské rodiny se ukrývali v katastru české osady.

Tato přímá pomoc ukrajinským rodinám pokračovala i v době pro českou osadu nejhorší a to byly boje o město Luck mezi sovětskými a německými vojsky. Například ve sklepních místnostech rodiny Hajných se ukrývaly 4 rodiny s malými dětmi, u Nováků v zemním úkrytu jednotlivci a podobně.

Tato přímá pomoc ukrajinským rodinám byla na druhé straně kompenzována ochranou osady banderovskými oddíly. Projevovalo se to zákroky proti bandám lotříků, které loupily bez ohledu na národnost, ale také přímou ochranou proti ustupujícím Maďarům. Kromě palebných přestřelek, upozorňovali v noci o maďarských rekvirujících skupinách, které především braly koně, vozy i potraviny. To umožnilo českým rodinám, aby včas koně ukryly do blízkého lesíka a tak zachránily tažnou sílu jako rozhodující prostředek hospodaření. Přesto v pozdějších bojích o město Lucky, koně buď uhořely v úkrytech nebo tyly zabaveny sovětskými vojáky pro převoz raněných.

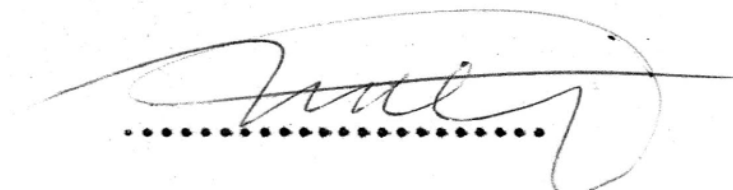
Nakonec po osvobození oblasti Sovětskou armádou a zániku osady, pronikaly skupiny banderovců až na Hnidavu, předměstí Lucka, kde velitel naposledy přesvědčoval české rodiny, aby na Ukrajině zůstali, že je budou potřebovat.

Na závěr zvýrazňuji, co bylo příčinou těchto dobrých vztahů mezi českou osadou Hončarka a UPA :

- dobré sousedské soužití a pomoc českých rodin ukrajinským rodinám,
- kamarádké a přátelské vztahy české a ukrajinské mládeže v Polsku, v době kdy oblast připadla SSSR a v době pro obě národnosti nejtěžší,
- citlivý vztah dospělých i mládeže k nacionálnímu cítění Ukrajinců, jejich touze žít ve svobodné Ukrajině,
- nedocházelo k nadřazování Čechů nad Ukrajinci pro svoji vyšší kulturní a ekonomickou úroveň,
- společný negativní postoj k zakládání kolchozů v době přivtělení této oblasti Volyně k SSSR /léta 1939 - 1941/. Kolchoz také nebyl založen,
- pomoc banderovským oddílům potravinami /podle jejich požadavků, které vycházely s možností české rodiny/a podobně,
- ekonomická pomoc ukrajinským rodinám a to již v údobí Polska, SSSR a i údobí 2. světové války .

Je samozřejmé, že ekonomická pomoc směřovala i pro polské rodiny, které musely opustit své domovy a usídlit se v Lucku.

To byly hlavní skutečnosti, které umožnily malé české osadě přežít nejtěžší dobu. Kromě těžkého zranění p. Jaroslava Hajného v průběhu bojů sovětských a německých vojsk o město Luck a jeho úmrtí, nedošlo k žádnému zranění příslušníků české národnosti. Ještě v průběhu boje odcházeli mladí muži směrem na východ, aby se hlásili do řad I. čs. armádního sboru. To je však již jiná kapitola této malé osady.

A handwritten signature in cursive script, possibly reading 'J. Hajný', is written over a horizontal dotted line. The signature is enclosed within a faint, hand-drawn oval shape.